

# ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ

София 1169, пл. „Княз Александър I“ № 1, тел. 02/939-37-19, факс 02/986-16-79, email: cik@cik.bg

Изх. №

ЦИК-02-22/27.04.2021

НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Вх. № 11-153-03-6

гана 27.04.2021 г.

ДО  
Г-Н РАДОСТИН ВАСИЛЕВ  
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА ПО  
ПРАВНИ ВЪПРОСИ КЪМ  
45-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ВАСИЛЕВ,

Във връзка с Ваше писмо с вх. № ЦИК-02-20/23.04.2021 г. Централната изборителна комисия изразява становище по приетия на първо четене от 45-то Народно събрание Законопроект за изменение и допълнение на Изборния кодекс № 154-01-9/15.04.2021 г., внесен от Ива Митева Йорданова-Рупчева и група народни представители:

1. Централната изборителна комисия изразява становище само относно въпросите от нейната компетентност въз основа на опита от предходни избори.

2. Централната изборителна комисия изразява становище, че въвеждането на гласуването по пощата представлява съществено изменение на правилата за произвеждане на изборите. Ето защо, неговото въвеждане не може да бъде оставено на преценката на правоприлагаш орган по изборите. В тази връзка обръщаме внимание, че съгласно международните стандарти, възприети от ОССЕ и Венецианската комисия, изменението на изборното законодателство следва да бъде обект на широко обществено обсъждане и да бъде достатъчно отдалечено от евентуални предстоящи избори.

3. Централната изборителна комисия като независим държавен орган, натоварен с организирането и произвеждането на всички видове избори не разполага с необходимият административен и финансов ресурс, който да позволи изпълнението на функции по техническото обезпечаване на изборите, включително и на дейностите, свързани с машинното гласуване.

В държавите, където е въведено изцяло машинно гласуване, организацията на изборния процес се различава съществено от тази в България. Следва да се има предвид, че ЦИК не може самостоятелно да:

✓ осигури складове, съхраняването и охраната на специализираните устройства за електронно машинно гласуване (СУЕМГ), което ще генерира допълнителни разходи за подходящи помещения, човешки и материален ресурс;

✓ осигури необходимия технически персонал за обслужване на СУЕМГ по тяхната параметризация и инсталиране на съответния софтуер, техническа поддръжка и отстраняване на проблем в деня преди изборите и изборния ден. По данни на „Сиела Норма“ АД в изборите на 4 април 2021 г. са били ангажирани над 2500 души;

✓ осигури транспорта и логистиката на СУЕМГ от централен склад до СИК и обратното прибиране на машините.

Горепосочените дейности са обект на обществена поръчка и следващото им възлагане ще доведе до допълнителни финансови разходи и значително оскъпяване на произвежданите избори и зависимост от външни доставчици на услуги. Провеждането на поръчките ще изисква допълнително време, независимо от предвидените в Изборния кодекс кратки срокове за провеждане на съответната процедура по ЗОП.

4. При преценката за въвеждане на машинното гласуване като основно средство за упражняване на конституционното право на глас от българските граждани в страната и чужбина следва да бъдат отчетени и следните фактори:

4.1. От предвидените 9398 секции с машинно гласуване при отчитането на резултатите успешно са заредени данните от записващите техническите устройства (ЗТУ) от 9275 машини (98,69%). Според изчетените от ЗТУ данни машинно са гласували 789 923 избиратели или 26,90% от гласувалите в секциите с машинно гласуване. В 545 секции няма подаден глас чрез машина за гласуване, а в още 825 секции машинно са гласували под 10 избиратели, като само в една секция са гласували всички избиратели, включени в избирателния списък.

#### 4.2. Технически проблеми:

4.2.1. **Отчитане на резултатите.** Окончателните резултати от произведените на 4 април 2021 г. избори за народни представители са определени въз основа на протоколите на секционните избирателни комисии. В общо 780 секции (8,3%) има несъответствия между изчетените данни от ЗТУ и вписаните от СИК в протокола за установяване на резултатите. След анализ на постъпилите данни от машините за гласуване и попълнените секционни протоколи са идентифицирани несъответствия в резултатите, които е възможно да се дължат на грешка при пренасянето на данните в секционния протокол, в това число и на неточно преписване на разпечатката от машината. Предстои подробен анализ за установяване на причините за несъответствията.

4.2.2. **Грешки в параметризацията на СУЕМГ в частта на кандидатските листи, чието навременно отстраняване би било изключително трудно.** В МИР 04 – Великотърновски, бяха разменени местата на кандидати в кандидатската листа на една коалиция от партии и и с решение на ЦИК беше преустановено гласуването. Предстои подробен анализ за установяване на причините за констатираните грешки.

**4.2.3. Дефекти на машините в изборния ден.** По данни от изборите на 4 април 2021 г. при 88 машини (0.94%) за гласуване са установени дефекти, дължащи се на следните причини: повреда на машината, било в началото на изборния ден или след стартиране на гласуването, разменени машини в съседни секции, ЗТУ не са разчетени в изчислителния пункт към РИК и други. По сигнали, получени в изборния ден, е докладвано за случаи, в които СУЕМГ не са отпечатвали разписки за гласуване или окончателен протокол.

5. Определянето на протокола от машинното гласуване като отделен от протокола на СИК и автоматичното пренасяне на данните от ЗТУ в Изчислителния пункт към РИК решава един от основните проблеми на машинното гласуване, а именно точно отразяване на резултатите от машинното гласуване и улеснява работата на СИК. При разглеждането на предложението за изменение на ИК следва да бъде предвидена процедура за отчитането на резултатите от машинното гласуване в случаите, когато ЗТУ не може да бъде разчетено в изчислителния пункт, както и случаите, при които СУЕМГ не разпечатва протокол в края на изборния ден.

6. Използването на СУЕМГ в изборите за общински съветници и кметове ще доведе до затруднения при произвеждането на втори тур, който се произвежда 7 дни след основния избор. При запазването на сегашната организация на машинното гласуване СУЕМГ ще следва да бъдат върнати в подходящи помещения за съхранение и охрана, където да бъдат параметризирани за съответната СИК, съобразно кандидатите, достигнали до балотажа и отново да се върнат в секцията.

7. Изложеното по предходната т. 6 е валидно и при произвеждане на избори за президент и вицепрезидент на републиката, където 7-дневният срок между двата тура е предвиден в чл. 93, ал. 4 от Конституцията на Република България.

8. Заложеното в законопроекта машинно гласуване в секциите извън страната би било трудно осъществимо, предвид наличието на следните специфични проблеми, които следва да бъдат решени, а именно:

- ✓ осигуряването на сигурността при съхраняване и транспортиране на машините, параметризирането на кандидатските листи в машинната бюлетина (особено при мажоритарен вот), обмена на информация за резултатите от гласуването, като се има предвид, че по-голямата част от секциите се намират извън ДКП;

- ✓ инсталирането на машините, техническата поддръжка на машините и решаването на проблеми от технически характер в изборния ден;

- ✓ разчитането на записите в техническите носители на резултатите от машинното гласуване от страна на секционните избирателни комисии и изпращането им до изчислителния пункт в ЦИК;

- ✓ при произвеждането на избори за президент и вицепрезидент на републиката, седмодневният срок по чл. 93, ал. 4 от Конституцията на

Република България води до сериозно затруднение при параметризиране на кандидатските листи в машинната бюлетина при евентуален втори тур;

Горезложените проблемни точки са заявявани от ЦИК при анализа и обсъждането на организацията по произвеждането на избори за народни представители през 2017 г.

9. Предвид изложеното, Централната изборителна комисия счита, че въвеждането на машинното гласуване като основно средство за упражняване на конституционното право на глас от страна на българските граждани в страната и чужбина не може да бъде възложено като задължение единствено на ЦИК. То следва да е част от държавната политика, свързана с формирането на органите на държавна власт и местното самоуправление, като по реда на чл. 18 от Изборния кодекс действията по осигуряването на машинното гласуване трябва да бъдат възложени като основен приоритет на Администрацията на Министерския съвет.

Приложено изпращаме Ви исканата информация относно експерименталната преброятелна комисия в община Бобошево, извършила преброяването на гласовете при произвеждането на изборите за общински съветници и за кметове през 2011 г., както и относно експерименталното машинно преброяване в изборите за президент и вицепрезидент на републиката на 6 ноември 2016 г., проведено в изборителни секции от 24. изборен район – София. Посочената информация е публикувана в бюлетините с резултатите за съответните избори – Бюлетин за резултатите от изборите за общински съветници и кметове, произведени на 23 октомври 2011 г. и 30 октомври 2011 г., том I, стр. 533 – 535, и Бюлетин за резултатите от изборите за президент и вицепрезидент на републиката, произведени на 6 ноември 2016 г. и 13 ноември 2016 г., том I, стр. 39.

Приложение: съгласно текста

**ПРЕДСЕДАТЕЛ:**

Александър Андреев

**СЕКРЕТАР:**

Севинч Солакова



ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ

# БЮЛЕТИН

за резултатите от изборите за общински съветници  
и кметове, произведени на 23 октомври 2011 г.  
и 30 октомври 2011 г.

ТОМ I

Общи резултати  
Специален бюлетин

## ИНФОРМАЦИЯ

### за дейността на Преброителната комисия в община Бобошево, създадена експериментално съгласно §12, ал. 1 от Изборния кодекс за преброяване на гласовете в изборите за общински съветници и кметове през 2011 година

В изборите за общински съветници и кметове на 23 октомври 2011 г. съгласно §12, ал. 1 от Изборния кодекс се създаде експериментално преброителна комисия, която да извърши преброяване на гласовете, подадени в изборите за общински съветници и кметове на територията на една община с население до 20 000 избиратели. Определянето на общината, в която да се извърши преброяването на гласовете от преброителна комисия се извърши чрез жребий от Централната избирателна комисия на 22 август 2011 г. и бе утвърдена с решение № 459-МИ на ЦИК от същата дата. Изтеглената с жребия община е Бобошево, област Кюстендил. След консултации и по предложение на парламентарно представените партии и коалиции от партии и от партиите и коалициите от партии, които имат членове в Европейския парламент, но не са парламентарно представени и по предложение от областния управител на Кюстендилска област, ЦИК назначи преброителна комисия от 17 члена с решение № 949-МИ от 27.09.2011 г. на ЦИК.

В изпълнение на задълженията си по §12, ал. 3 от ИК Централната избирателна комисия разработи и утвърди с решение № 1024-МИ от 03.10.2011 г. образците на документите на преброителната комисия и с решение № 1027-МИ от 03.10.2011г. определи реда за преброяване на гласовете и за организиране на работата на експериментално създадената преброителна комисия в община Бобошево при произвеждане на изборите за общински съветници и кметове през 2011 г. Образците на документите за преброителната комисия бяха разработени и се приеха в изискуемия от Изборния кодекс срок.

Общинската избирателна комисия в Бобошево е провела обучение на преброителите в преброителната комисия на 17 октомври 2011 г., снабдила е преброителната комисия с необходимите формуляри на протоколи за резултатите от гласуването и след приемането на протоколите с резултатите от изборния ден е предала на ЦИК протоколите на преброителната комисия.

Преброителната комисия в деня на изборите на първи и втори тур е заседавала в пълен състав. Работата на преброителната комисия се е осъществявала съгласно определения ред за преброяване на гласовете и организацията, подробно описани в решение №1027-МИ от 03.10.2011 г. на ЦИК. Обработени са **бюлетините от урните, предадени** от 11 секционни избирателни комисии в община Бобошево за изборите за общински съветници, кмет на общината и кметове на 3 кметства. Общият брой на имащите право да гласуват на изборите за общински съветници и

кмет на община Бобошево е 2838 избиратели, а за кметове на кметства в кметствата Блажиево, Слатино и Усойка са съответно 421 избиратели, 462 избиратели и 405 избиратели. От всяка секция е обработена само по 1 урна, като на 1-ви тур първата урна е пристигнала в 21:40 часа, а последната около 02:00 часа. Отварянето на урните е било в присъствието на представители на партии и коалиции от партии, наблюдатели на асоциация „Прозрачност без граници“ и застъпници. При отварянето на урните и проверката на списъците и бюлетините е открито само едно несъответствие за двата тура с протоколите за протичане на изборния ден, като в една урна е имало 1 бюлетина повече от положените подписи в списъците. В една урна е намерена и 1 бюлетина за изборите за президент и вицепрезидент на републиката. В ОИК-Бобошево е получена само една жалба, отнасяща се до работата на преброителната комисия, в която се твърди, че общинската администрация сама е превозвала запечатаните пълни урни до преброителната комисия без присъствието на членове на СИК и полицейска охрана. При извършената проверка **наведените в жалбата доводи** и твърдените факти и обстоятелства не са потвърдени. Проверката установява, че при предаването на урните в повечето случаи са присъствали всички членове на съответните СИК, въпреки че Изборният кодекс не вменява такова задължение на членовете на СИК.

Проблемите, които са възникнали в работата на СИК са преди всичко с начина на пломбиране на урните. По указание на ОИК-Бобошево са използвани самозалепващи ленти, които се подписват от всички членове на СИК. В решение № 1027-МИ от 03.10.2011 г. на ЦИК не се съдържа изрично предписание как да се процедира с документите на преброителната комисия след произвеждане на изборите, като понастоящем те се съхраняват от председателя на преброителната комисия.

Съгласно разпоредбите на Изборния кодекс мандатът на преброителната комисия изтича с отчитането на резултатите от 2-ри тур на изборите за общински съветници и кметове, съгласно § 12, ал. 16 от ПЗР на ИК.

**В тази връзка всички изборни книжа и документи относно дейността на преброителната комисия и печата на преброителната комисия следва да се предадат за съхранение в помещението, където се съхраняват и останалите книжа и документи, предадени на комисията по чл. 242 ал.7 от ИК.**

От практическа гледна точка мнението на преброителната комисия за експеримента е важно, поради което се проведе среща на петима членове на ЦИК с председателите на преброителната комисия и на ОИК-Бобошево на 14 ноември 2011 г. На срещата бяха поставени въпроси и изяснени детайли от работата на преброителната комисията в изборните дни. От представителите на община Бобошево беше изразено становище, че е неефективно урните да се отварят и бюлетините да се броят от едно

лице, като останалите 16 члена не вземат участие в броенето и само наблюдават процеса. Препоръката им беше членовете на преброителната комисия да се разделят на групи по 4 члена, които да обработват едновременно урните и да извършват преброяването на бюлетините. Установено е било, че времето необходимо за обработка на една урна (без преброяването на бюлетините) е около 15 минути. Преброяването на бюлетините (около 2010 гласували избиратели) и оформянето на протоколите е отнело около 2 часа на преброителната комисия. Така при много добра организация в преброителната комисия и добра квалификация на преброителите могат да се обработят най-много 30 урни или 1 преброителна комисия би могла да обслужи най-много 30 СИК. Въведеното нормативно изискване в Изборния кодекс преброяването на бюлетините да започне след получаване на всички урни в общината се прецени като неудачно, с оглед факта, че евентуален проблем, дори в една секция би забавил целия процес на преброяване на гласовете. При преброяването от преброителна комисия не е възможно получаване и подаване на междинни резултати, тъй като данните с резултатите се получават еднократно в окончателен вид. При провеждане на преброяване с участие на голям брой гласоподаватели, което изисква продължителна работа на преброителната комисия, се наложи становището, че е възможно да се създадат условия за съмнения и непрозрачност на резултатите, въпреки присъствието на наблюдатели по време на целия процес. В тези случаи при наличие на жалби за нарушения в отделни секции, след отваряне на урните и смесването на бюлетините би било невъзможно да се извърши проверка от съдебните органи за конкретни секции.

От проведения експеримент може да се направи извод, че той може да се прилага ефективно само за малки общини с до 25-30 секции, но за по-големи общини с голям брой избиратели е практически неприложим. При допуснати по-сериозни пропуски или нарушения дори само в една от секциите на общината, след смесването на бюлетините преди преброяването им, практически е невъзможно осъществяването на съдебен контрол и повторно преброяване на бюлетините при обжалване на нарушения, извършени от конкретни секционни избирателни комисии в съответния изборен район.

ЦИК констатира, че работата на преброителната комисия не е създавала проблеми при отчитане на резултатите от изборния процес в община Бобошево и е съдействала за успешното, навременно и безпроблемно отчитане на резултатите от изборния ден – 23.10.2011 г. и проведения втори тур на 30.10.2011 г. в изборите за общински съветници и кметове.



ЦЕНТРАЛНА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЈА

# БЮЛЕТИН

за резултатите од изборите за претседател и вицепретседател  
на Републиката, провештени на  
06 ноември 2016 г. и 13 ноември 2016 г.

ТОМ I

устройства, като резултатите от машинното гласуване се вземаха предвид при определянето на резултатите от изборите.

За първия тур на изборите за президент и вицепрезидент на републиката на 6 ноември 2016 г. общо 47 019 избиратели гласуваха с машините за гласуване при общо 200 808 гласували в съответните секции, определени за машинно гласуване, или 23 % от гласувалите избиратели в тези секции.

За втория тур на изборите за президент и вицепрезидент на републиката на 13 ноември 2016 г. общо 58 553 избиратели гласуваха с машините за гласуване при общо 178 007 гласували в съответните секции, определени за машинно гласуване, или 33 % от гласувалите избиратели в тези секции.

Като цяло резултатите от проведеното машинно гласуване могат да се отчетат като показател както за затвърждаване на тенденцията на повишаване на интереса на избирателите към машинното гласуване, така и за успешно произведено машинно гласуване в изборите за президент и вицепрезидент на републиката през 2016 г.

### **13. Експериментално машинно преброяване**

С изменението в § 11 от ПЗР на ИК (обн., ДВ, бр. 39 от 2016 г.) за първи път се регламентира извършването на експериментално машинно преброяване на гласуването. В изпълнение на законовата разпоредба с Решение № 3540-ПВР от 19.09.2016 г., изменено и допълнено с Решение № 3919-ПВР от 01.11.2016 г. ЦИК прие правила за провеждане на експериментално машинно преброяване на гласовете в първия тур на президентските избори. ЦИК определи за изпълнител на доставката на машините за машинно броене със съответния софтуер „Информационно обслужване“ АД. С Решение № 3937-ПВР от 02.11.2016 г. на ЦИК беше уредена организацията на експерименталното машинно преброяване.

За експериментално машинно преброяване бяха определени 5 избирателни секции от 24 район – София. То се извърши в СИК след отчитането на изборния резултат. Проведеният експеримент, макар и ограничен по обем, даде възможност да се оценят предимствата и недостатъците на този метод на преброяване, както и да се направят някои изводи относно възможностите и условията за неговото широко приложение. Като основни предимства ЦИК отчита скоростта на броенето и точността на преброяването на хартиените бюлетини. Дискуссионни остават въпросите, свързани с точността на отчитане на вота, свързани с цвета на химикала, с който той е отразен, някои случаи, в които отбелязването излиза извън квадратчето, наличие на зацапвания върху бюлетината и поставянето на печати от СИК на гърба на бюлетината и др. Всички тези въпроси и възможни решения ще бъдат подробно представени на Народното събрание в анализа на произведените избори и предложенията за подобряване на изборното законодателство от ЦИК.